

SPREKEN IN JE EIGEN TEMPO

Veel leerlingen worstelen met vloeiend spreken in een vreemde taal. Onderzoek van Foekje Reitsma laat zien dat een app daarbij kan helpen. In haar proefschrift *The effect of an app-based training on L2 fluency and foreign language anxiety* toont zij aan dat gerichte app-training leidt tot merkbare vooruitgang in spreekvaardigheid. Wat kan het taalonderwijs met die inzichten?

FOEKJE REITSMa

‘Wat heb je afgelopen weekend gedaan?’ Een eenvoudige vraag aan het begin van de taallessen Nederlands op een middelbare school in Nedersaksen (Duitsland). Een paar leerlingen steken hun hand op. De rest kijkt snel weg, buigt zich over hun schrift of verschuilt zich achter een klasgenoot. Niet omdat ze niets te zeggen hebben, maar omdat ze het spannend vinden.

Voor veel leerlingen vormt spreken in een vreemde taal een flinke drempel. Ze zijn bang om fouten te maken of niet uit hun woorden te komen, wat hen belemmert om actief deel te nemen aan de les. In de literatuur staat dit fenomeen bekend als *foreign language anxiety*. Horwitz et al. (1986, p. 128) omschrijven het als ‘a distinct complex of self-perceptions, beliefs, feelings, and behaviors related to classroom language learning arising from the

uniqueness of the language learning process’. De vraag is hoe je als docent een leeromgeving creëert waarin alle leerlingen zich voldoende op hun gemak voelen om te spreken, zodat iedereen de kans krijgt zijn spreekvaardigheid te ontwikkelen.

Een digitale tussenruimte

Een mogelijke oplossing ligt in het gebruik van technologie – niet als vervanging van het klaslokaal, maar als aanvulling daarop. Een app kan daarbij fungeren als een digitale tussenruimte: een oefenplek tussen het klaslokaal en de ‘echte wereld’ in. Een plek waar leerlingen in hun eentje kunnen oefenen, zonder dat klasgenoten meeluisteren. Waar fouten maken geen probleem is, en waar het tempo van oefenen afgestemd kan worden op de leerling zelf.

Vanuit dat idee ontwikkelde ik, in het kader van mijn

Foto: Tom van Limpt

promotieonderzoek, de app Reppen, gericht op het verbeteren van *vloeiendheid*. Vloeiendheid is een onderdeel van spreekvaardigheid en verwijst naar ‘het moeiteloos en vlot kunnen produceren van spraak, zonder onnatuurlijke pauzes en andere haperingen’ (De Jong, 2017). Hoewel vloeiendheid een beoordelingscriterium is bij spreekexamens zoals International English Language Testing System of het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal, krijgt het in leerboeken en de dagelijkse lespraktijk nog relatief weinig aandacht (Rossiter et al., 2010).

Voor veel taalleerders is vloeiend spreken lastig. Ze beschikken vaak nog niet over voldoende taalkennis, zoals woorden, *chunks*, grammatica en pragmatische kennis, en hebben moeite om die kennis snel op te roepen tijdens het spreken. Daardoor spreken ze doorgaans langzamer en lassen ze meer pauzes in, bijvoorbeeld in de vorm van stille of gevulde pauzes (*eh* of *ehm*) om tijd te

winnen voor het formuleren van hun boodschap (Kahng, 2014). Strategieën kunnen helpen hun vloeiendheid te verhogen (Tavakoli et al., 2016). Wanneer hun lexicale kennis tekortschiet, kunnen ze bijvoorbeeld onbekende woorden omschrijven, zoals *Het is zo'n ding waarmee je...* Ook als ze moeite hebben om snel toegang te krijgen tot de juiste woorden of zinsstructuren, kunnen strategieën uitkomst bieden. Zo kunnen tussenwerpsels als *nou ja, zeg maar* of *weet je* tijd opleveren om na te denken. Daarnaast kunnen routineformuleringen zoals *Hoe heet dat ook alweer?* of *Hoe zeg je dat?* het gesprek op gang houden. Zulke strategieën vormen een alternatief voor stiltes en dragen bij aan een vloeiender spreekproces.

In de app Reppen, bedoeld voor scholieren die Nederlands leren op ongeveer B1-niveau, oefenen leerlingen precies deze strategieën. Ze krijgen korte, praktische opdrachten – zoals ‘Beschrijf een voorwerp’ of

‘Vertel wat je gisteren hebt gedaan’ – waarin ze worden uitgedaagd om de strategieën te gebruiken. Ze spreken hun antwoord in, waarna de app de opname analyseert met behulp van automatische spraakherkenningstechnologie. Deze technologie herkent gesproken taal en analyseert opnames op kenmerken als spreeknelheid, het aantal en lengte van pauzes, en de totale spreektijd. Op basis hiervan ontvangen leerlingen directe en persoonlijke feedback: een score op spreektempo en inzicht in hoeveel tijd hun opname is gevuld met spreken en met pauzes. Ook ontvangen ze tips om vloeiender te spreken en minder vaak stil te vallen. De leerlingen kunnen hun opname terugluisteren en de opdracht opnieuw uitvoeren, waardoor ze in hun eigen tempo gericht kunnen oefenen.

Voor leerlingen is deze directe terugkoppeling bijzonder waardevol, omdat ze niet hoeven te wachten op een docent. En voor docenten biedt de app uitkomst, want in een volle klas is het vrijwel onmogelijk om iedere leerling van gerichte feedback te voorzien. De app geeft uitsluitend feedback op vloeiendheid, niet op grammatica, woordgebruik of uitspraak.

De app Reppen bestaat uit twee delen. In het eerste deel doorlopen leerlingen individueel een vloeiendheidsstraining zoals hierboven beschreven: ze krijgen uitleg over strategieën, luisteren naar voorbeeldsprekers, oefenen met korte, gerichte taken en ontvangen feedback op vloeiendheid (zie kader 1). In het tweede deel is er geen focus op vloeiendheid, maar voeren de leerlingen individueel taakgerichte spreekopdrachten

uit. Denk aan het geven van advies, het beschrijven van een gebeurtenis of het delen van een mening. Wanneer zij tijdens deze opdrachten bijvoorbeeld niet op een woord kunnen komen, kunnen zij de geleerde vloeiendheidsstrategieën inzetten om haperingen op te vangen en vloeiend te blijven spreken. Op deze manier wordt in het tweede deel van de app gewerkt aan transfer van de losse vloeiendheidsoefeningen uit deel 1 naar realistische spreeksituaties waarin leerlingen spontaan moeten formuleren.

Wat zegt het onderzoek?

Om de effectiviteit van app-gebaseerde vloeiendheidsstraining te onderzoeken, voerde ik een effectstudie uit onder Duitse scholieren die Nederlands als vreemde taal leren. De hypothese was dat zowel expliciete vloeiendheidsstraining als taakgerichte spreektaken de vloeiendheid bevorderen, maar dat expliciete training tot meer vooruitgang leidt, omdat leerlingen in het eerste deel van de training technieken aanleren die zij in het tweede deel – tijdens taakgerichte spreekopdrachten – kunnen toepassen om vloeiend te blijven spreken.

Om deze hypothese te toetsen, vergeleek ik twee experimentele groepen die met de app Reppen werkten. Eén groep startte met de expliciete vloeiendheidsstraining en volgde daarna de taakgerichte spreeklessen. De andere groep doorliep deze onderdelen in omgekeerde volgorde. Daarnaast was er een controlegroep die reguliere lessen volgde, zonder gebruik van de app (Reitsma et al., 2025).

De leerlingen die met de app werkten spraken meer, sneller en met minder pauzes dan de leerlingen uit de controlegroep – een duidelijke aanwijzing dat hun vloeiendheid was verbeterd

De studie werd uitgevoerd met 89 Duitse scholieren. De leerlingen in de experimentele groepen werkten gedurende acht weken twee keer per week een kwartier met de app. De controlegroep kreeg in diezelfde periode regulier onderwijs, waarbij ook minimaal twee keer per week vijftien minuten werd besteed aan spreekvaardigheid. De spreektijd was daarmee in alle groepen vergelijkbaar. In de controlegroep vonden de spreekactiviteiten plaats in duo's of kleine groepjes, met opdrachten uit het lesboek die qua thema, complexiteit en lengte vergelijkbaar waren met de taken in de app.

Om de effecten te meten, voerden alle leerlingen vóór de training, direct erna én zes weken later een monoloogopdracht uit. De opnames werden geanalyseerd op verschillende vloeiendheidsmaten, zoals spreeknelheid, *phonation time ratio* (de verhouding tussen effectieve spreektijd en pauzes) en het aantal pauzes. De resultaten waren duidelijk: de leerlingen die met de app werkten spraken meer, sneller en met minder pauzes dan de leerlingen uit de controlegroep – een duidelijke aanwijzing dat hun vloeiendheid was verbeterd. Deze verbeteringen bleken bestendig: zes weken na afloop van de training waren de positieve effecten nog steeds meetbaar. Bij de vergelijking tussen de twee experimentele groepen bleek dat het starten met de vloeiendheidsstraining leidde tot een hoger spreektempo. Dit suggereert dat de leerlingen de geleerde strategieën gingen gebruiken tijdens de taakgerichte lessen.

Een tweede vraag in het onderzoek was of het gebruik

van de app ook invloed heeft op spreekangst. De resultaten lieten een daling in spreekangst zien bij beide experimentele groepen ten opzichte van de controlegroep, maar deze daling was niet statistisch significant. Mogelijk komt dit doordat de deelnemende leerlingen aan het begin van het onderzoek al een laag niveau van spreekangst hadden, waardoor er minder ruimte was voor een aanzienlijke verandering tijdens het traject. Dat relatief lage uitgangsniveau hangt mogelijk samen met het feit dat de leerlingen in de nabijheid van de Nederlandse grens wonen en daardoor vaker in aanraking komen met het Nederlands, bijvoorbeeld via contact met moedertaalsprekers, uitwisselingen of media. Dit kan mogelijk bijdragen aan meer vertrouwdheid met de taal en een lagere spreekangst. Daarnaast gaven docenten aan dat hun lessen vooral communicatief van aard zijn en minder sterk op grammatica zijn gericht, wat de angst om fouten te maken mogelijk verder kan verminderen. Deze interpretaties zijn echter speculatief en behoeven nader onderzoek.

Praktijkervaring

Na acht weken oefenen met Reppen vroegen we via een vragenlijst de leerlingen naar hun ervaringen (zie ook kader 2). In totaal vulden 53 leerlingen de vragenlijst in. De meeste deelnemers waren positief: ze vonden de training interessant, leerzaam en nuttig. Leerlingen waardeerden vooral dat ze veel achter elkaar konden spreken – iets wat in de reguliere les vaak ontbreekt – en dat ze direct feed-

Strategie: Routineformuleringen

Je hebt je moeder haar fiets geparkeerd bij de supermarkt. Kijk naar het plaatje. Als je terugkomt, is de fiets weg. Je gaat naar de politie.

De politie vraagt: *Hoe ziet de fiets eruit? Beschrijf hem zo precies mogelijk.*

Als je een woord niet weet, gebruik je een routineformulering, bijvoorbeeld *Hoe heet dat?* of *Hoe noem je dat?* en omschrijf je het woord.

Spreektijd: 30 seconden

Jouw score

00 score Neem een fragment op

Terug

Afronden

88 score

Jouw score
Dit is jouw score gebaseerd op het opgenomen audiofragment

Tips

Precies goed
Je spreektempo is prima!

Goed
Fantastisch! Je vertelt veel en je maakt niet veel pauzes en/of je pauzes duren niet te lang.

Kader 1. Oefening in de vloeiendheidsstraining van de app Reppen

‘Ik kon lang achter elkaar spreken. In de les lukt dat bijna nooit.’
‘De feedback was heel duidelijk. Ik wist meteen waar ik op moest letten.’
‘Ik ben me nu bewuster van hoe vaak ik pauzeer. Dat helpt echt.’

Kader 2. Ervaringen van leerlingen

Stap 1 – Leg uit wat routinezinnen zijn en waarom ze nuttig zijn voor vloeiendheid. Voorbeelden:

Even kijken ...
Hoe zeg je dat ook alweer ...
Even denken ...

Stap 2 – Geef zelf een voorbeeld. Laat opzettelijk een korte stilte vallen en vul die op met een routinezin:

Wat ik dit weekend heb gedaan? Even denken... Ik ben naar de bioscoop geweest.

Stap 3 – Leerlingen werken in tweetallen. Eén leerling stelt een vraag, zoals:

Wat vind je een typisch Frans/Duits/Engels gerecht?
Welke stad zou je willen bezoeken en waarom?
Wat zou je doen als je een dag geen internet had?

De ander moet ten minste één routinezin gebruiken. Daarna wisselen ze van rol.

Stap 4 – Bespreek samen de ervaringen. Welke routinezinnen gebruikte je automatisch? Denk je dat deze strategie je helpt om vloeiender te spreken? Wat heb je geleerd over je eigen vloeiendheid?

Kader 3. Vloeiendheid trainen met routinezinnen

back kregen. Ook gaven veel leerlingen aan dat ze zich bewuster waren geworden van wat vloeiendheid eigenlijk inhoudt. Ze ontdekten bijvoorbeeld hoeveel ze pauzeren en leerden strategieën inzetten om het spreken vloeiender te laten verlopen. Die bewustwording bleek een belangrijke stap naar meer zelfvertrouwen. Een leerling schreef: 'Het was heel behulpzaam, want ik heb nu minder angst als ik een woord niet weet. Ik weet nu hoe ik de tijd kan overbruggen die ik nodig heb om na te denken.'

Natuurlijk waren er ook kritische kanttekeningen. Sommige leerlingen vonden de spraakanalyse niet altijd even nauwkeurig ('Ik kreeg een lage score, maar ik vond zelf dat ik het best goed had gedaan'), en andere wilden graag uitgebreidere feedback. Toch was de algemene indruk overwegend positief: de app werd ervaren als een zinvolle aanvulling op de reguliere taallessen.

Ook de betrokken docenten werd gevraagd naar hun ervaringen. Zij waren enthousiast over de inzet van de app in de les. Ze merkten dat leerlingen gemotiveerd waren om ermee te werken en zagen een toename in zelfvertrouwen en spreekdurf. 'Je ziet leerlingen ontspannen,' zei een docent, 'omdat ze weten dat niemand meeluistert.'

Wat kunnen we hiermee in de lespraktijk?

De inzet van technologie vervangt het klaslokaal niet, maar kan het wel verrijken. Een app als Reppen biedt mogelijkheden voor gedifferentieerd onderwijs, zelfstandige oefening en extra spreekansen – ook buiten de les. Voor spreekangstige leerlingen biedt de app een veilige eerste stap. En voor docenten biedt het een praktische manier om gericht aan vloeiendheid te werken. Daarnaast maakt technologie gepersonaliseerde feedback mogelijk – iets wat in een volle klas moeilijk te realiseren is.

Ook zonder technologie is het waardevol om expliciet te werken aan vloeiendheidsstrategieën (zie kader 3). Door leerlingen strategieën aan te reiken zoals het omschrijven van onbekende woorden, het inzetten van tussenwerpsels of het gebruiken van routineformuleringen, help je hen om met meer zelfvertrouwen en vloeiender te spreken – met of zonder app. ■

De app zal binnenkort beschikbaar worden via de appstores. Als u nu al geïnteresseerd bent in gebruik, dan kunt u rechtstreeks contact opnemen met de auteur via <foekje.reitsma@uni-oldenburg.de>.

Foekje Reitsma is werkzaam als docente vakdidactiek Nederlands als vreemde taal en postdoc aan het Instituut für Niederlandistik van de Carl von Ossietzky Universität Oldenburg in Duitsland.

LITERATUUR

- Horwitz, E., Horwitz, B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125–132.
- Jong, N. de. (2017). Spreekvaardigheid en vloeiendheid. In *Vakwerk 11: Selectie uit de lezingen en presentaties conferentie BVNT2* (p. 37–45). BVNT2.
- Kahng, J. (2014). Exploring utterance and cognitive fluency of L1 and L2 English speakers: Temporal measures and stimulated recall. *Language Learning*, 64(4), 809–854.
- Reitsma, F. (2025). *The effect of an app-based training on L2 fluency and foreign language anxiety* [Dissertatie, Carl von Carl von Ossietzky Universität Oldenburg]. Oldenburger Online-Publikations-Server. <https://oops.uni-oldenburg.de/7388/1/REIEFF25.pdf>
- Reitsma, F., Michel, M., & Ruijgendijk, E. (2025). *The effect of an app-based training on L2 fluency and foreign language anxiety* [Manuscript ingediend voor publicatie]. Department of Dutch Studies, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.
- Rossiter, M., Derwing, T., Manimtim, L., & Thomson, R. (2010). Oral fluency: The neglected component in the communicative language classroom. *The Canadian Modern Language Review*, 66(4), 583–606.
- Tavakoli, P., Campbell, C., & McCormack, J. (2016). Development of speech fluency over a short period of time: Effects of pedagogic intervention. *TESOL Quarterly*, 50(2), 447–471.

Jongeren ervaren meer polarisatie

Ruim 1.500 Nederlandse jongeren maken zich zorgen over toenemende polarisatie, maar zien verschillen op zichzelf niet als probleem. Respect, dialoog en voorbeeldgedrag zijn volgens hen cruciaal om tegenstellingen te overbruggen. Dat blijkt uit nieuw onderzoek van YoungXperts, uitgevoerd met medewerking van wetenschappers van de Universiteit van Amsterdam. De studie brengt in kaart hoe jongeren polarisatie ervaren en welke oplossingen zij zien.

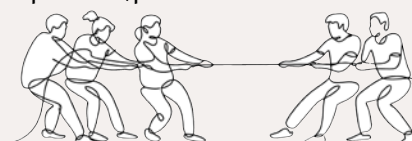
Vier op de vijf jongeren geeft aan dat meningsverschillen toenemen en dat mensen negatiever denken over andersdenkenden. Ongeveer de helft maakt zich daar actief zorgen over, vooral wanneer zij zich niet gehoord voelen. Polarisatie speelt volgens hen vooral rond thema's als politiek, migratie en gender, en wordt versterkt door sociale media.

Opvallend is dat jongeren verschillen van mening niet problematisch vinden. Polarisation ontstaat volgens hen pas wanneer mensen niet meer naar elkaar luisteren, elkaar niet respecteren of hun mening niet durven uiten. Dit leidt tot wij-zijdenken en gevoelens van verdeeldheid.

Volgens onderzoeker Bert Bakker zijn jongeren niet sterker gepolariseerd dan volwassenen, ondanks hun zorgen. Tegelijk zijn zij in deze levensfase wel gevoeliger voor tegenstellingen, wat ook kansen biedt voor het ontwikkelen van empathie en samenwerking.

Jongeren pleiten voor meer ontmoeting tussen groepen, minder desinformatie en onderwijs waarin aandacht is voor het omgaan met verschillen en de emoties die daarbij komen kijken.

Het volledige onderzoeksrapport is te vinden op <vlit.nl/polarisatie>. UvA

Meer koersvastheid nodig in aanpak lerarentekort

Het terugdringen van het lerarentekort vraagt om meer samenhang, consistentie en urgentiebesef in het beleid. Dat blijkt uit een historische analyse van dertig jaar arbeidsmarktbeleid voor het primair en voortgezet onderwijs, uitgevoerd in opdracht van de commissie OCW van de Tweede Kamer.

De studie, *Een kwestie van lange adem*, biedt inzicht in de effecten van ruim zeventig beleidsmaatregelen en de lessen die daaruit te trekken zijn voor toekomstig beleid. Volgens de onderzoekers hebben losse interventies onvoldoende effect; juist consistente keuzes en aandacht voor maatschappelijke en economische context zijn bepalend.

In oktober 2025 bedroeg het lerarentekort 5.760 fte in het primair onderwijs en 2.220 fte in het voortgezet onderwijs, gemeten bij reguliere banen en langdurige vervangingen. Prognoses laten zien dat deze tekorten de komende jaren aanhouden, met regionale verschillen in het primair onderwijs en vakgebonden verschillen in het voortgezet onderwijs.

Onderzoeker Marc van der Meer benadrukt dat het lerarentekort geen probleem is dat met één maatregel kan worden opgelost. Beleid werkt langdurig door, waardoor koersvastheid en samenhang essentieel zijn. Voor het onderzoek is niet alleen gekeken naar beleidsmaatregelen, maar ook naar factoren als conjunctuur, deeltijdvoorkeuren, loopbaanmogelijkheden en het imago van het beroep.

De analyse laat zien dat maatregelen uit het verleden langdurige effecten hebben. Zo werkten bezuinigingen op arbeidsvoorwaarden uit de jaren tachtig nog lang door in de aantrekkelijkheid van het beroep. Recente verbeteringen, mede na protestacties zoals PO in Actie, laten een kentering zien, maar een focus op instroom alleen is onvoldoende. Ook behoud, professionalisering en loopbaanperspectief verdienen blijvende aandacht.

Daarnaast signaleren de onderzoekers dat het beleid zich opstapelt, terwijl knelpunten vooral in de uitvoering liggen. Zo is de verdeling van tekorten ongelijk over scholen en blijft samenwerking tussen scholen en regio's een vraagstuk. Initiatieven als het lerarenregister en een landelijke beroepsorganisatie zijn niet van de grond gekomen; de recent ingevoerde onderwijsregio moet nog bewijzen of zij effectief is.

Voor een toekomstbestendige aanpak pleiten de onderzoekers voor koersvast beleid met langetermijndoelen, integrale sturing vanuit één visie en meer autonomie in de uitvoering, waarbij leraren, schoolleiders en opleidingen mede-eigenaar zijn van het beleid.

Het volledige onderzoeksrapport is te downloaden via <vlit.nl/caop>. CAOP